

Az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatósága¹

Esze Kata

1. Bevezetés

Az Európai Bizottság az Európai Unió fő javaslattevő és előkészítő intézménye, amely bizonyos esetekben végrehajtó szervként is szolgál. Legfőbb feladata az Unió érdekeinek képviselete és a közösségi politikák megvalósítása. A Bizottság szűkebb értelemben a jelenleg 20 biztosból álló apparátust jelöli, tágabb értelemben pedig a mintegy 20 000 fős határozatlan időre szóló kinevezéssel rendelkező hivatalnoki karra vonatkozik.

A Bizottság hivatali struktúrája főigazgatóságok (Directorate Generale – DG), az azokhoz hasonló szolgálatok, illetve hivatalok köré szerveződik. Ezek mindegyike igazgatóságokból épül fel, amelyek pedig osztályokból állnak. Bár az átlagos főigazgatóság mintegy 560 főt számlál, jelentős létszámkülönbség mutatkozik meg az egyes főigazgatóságok között.

A bizottsági struktúrában a biztosok és a főigazgatóságok száma nem egyezik meg, a szervezeti egységek egyenlőtlenül oszlanak meg a biztosok között. Ez azt jelenti, hogy egyes biztosokhoz több főigazgatóság is tartozhat, illetve, egy főigazgatóság több biztos tárcáját is érintheti.

Az Európai Unió intézményei közül a Bizottság foglalkoztatja a legnagyobb személyi állományt: két nyelvi szolgálatán – a Közös Tolmács és Konferencia Szolgálatban illetve a Fordítási Főigazgatóságon – összesen 1903 hivatalnok dolgozik tolmács vagy fordító munkakörben, a fordítói részleg az egyik legnagyobb az Európai Bizottságban, a nagyjából húszezer fős bizottsági alkalmazott 8 százaléka.

¹ A volt Translation Service (Service de Traduction – SdT) nevét 2003-ban Fordítási Főigazgatóságra változtatták [Directorate General for Translation of the European Commission (DGT), La Direction générale de traduction de la Commission européenne (DGT) – Die Generaldirektion Übersetzung der Europäischen Kommission (GDT)]. Az elnevezés megváltoztatása nem érinti a Szolgálat illetve most már Főigazgatóság működésének elveit.

1. táblázat

A fordítók és tolmácsok létszáma az EU különböző intézményeinél

Intézmény	Fordító	Tolmács	Összesen
Parlament	583	258	841
Tanács	641	–	641
Bizottság	1332	529	1903*
Bíróság	265	40	305
Számvevőszék	63	–	63
Gazdasági és Szociális Bizottság	140	–	140
Régiók Bizottsága	58	–	58
Összesen	3082	818	3951

Forrás: Official Journal L40–14.2.2000

*42 fő jogász-nyelvészt is tartalmaz

Az Európai Unióban nem létezik olyan nyelvi szolgálat, amely fordítással és tolmácsolással együttesen foglalkozna, sőt az adott intézményeken belül a két terület intézményileg is elkülönül egymástól. A nyelvi közvetítés két fajtája más-más referatúrák, főigazgatóságok hatáskörébe tartozik. Nincs olyan fordítással foglalkozó szerv, amely összefogná az EU különböző intézményeinek nyújtott fordítási szolgáltatásokat. Általában külön szervezetet tartanak fenn, úgy mint a Bizottság, az Európai Parlament és az Európai Befektetési Bank.

2. Nyelvpolitika és nyelvi jogok az Európai Unióban

Az Európai Unió több nyelvpolitikai vonatkozású elvi döntést hozott meg. Az EU intézményeinek nyelvi szabályozása a Miniszterek Tanácsának döntése alapján történik. Az Unió hivatalos és munkanyelvei a mindenkori tagországok államnyelvei.

A nyelvi szabályozás folyamatában a német és a francia álláspont ütközött. A németek európaiságukat hangsúlyozták: mind a négy nyelv legyen a Közösség egymással egyenrangú hivatalos és munkanyelve. Ezzel szemben a franciák az alapító szerződésre hivatkoztak, és irányadónak javasolták a francia szöveget.

Végül a német javaslatot fogadták el, a Tanács 1958. április 15-i 1. számú rendelete kötötte ki, hogy a Hatok hivatalos és munkanyelvei a holland, francia, német, olasz. A rendelet egyben az *Európai Unió Nyelvi Chartája* is – ennek értelmében az Unió hivatalos nyelvei egyenjogúak és egyenrangúak. A hivatalos dokumentumok, különböző előírások, jogi szövegek, bírósági ítéletek is minden közösségi nyelven megjelennek. Az uniós szerződések például minden nyelven eredeti szövegnek számítanak, nem pedig valamely nyelven megírt szöveg fordításának (még ha ténylegesen fordított szövegről van szó). Érdekesség, hogy uniós törvényeknél, szövegeknél nem is használják a fordítás kifejezést,

minden esetben a „szövegezni” (draft, abfassen) kifejezés szerepel, azt sugallva, hogy a jogszabályok gyakorlatilag 11 nyelven születnek.

A dokumentum kimondja, hogy a tagállamok illetve állampolgáraik a hivatalos nyelvek bármelyikén fordulhatnak az Európai Unió intézményeihez, és választ az általuk használt nyelven kell kapniuk. Amennyiben az Unió fordul megkereséssel egy adott államhoz, vagy polgáraihoz, akkor azt az ország hivatalos nyelvén kell megtennie (Szabari 1999, Horváth 2002).

Az Európai Unióról szóló Szerződés 6. cikkének értelmében az Unió tiszteletben tartja tagállamainak nemzeti identitását. Az Amszterdami Szerződés 2.11 cikke lehetővé tette az Unió polgárai számára, hogy az intézményekkel saját nyelvüket használva léphessenek kapcsolatba. Ez a rendelkezés az Alapjogi Charta 41.4 cikkében is szerepel.

1973-ban Dánia, Írország és az Egyesült Királyság csatlakozásával a négy nyelvhez hozzájött még a dán és az angol. Írország a csatlakozáskor lemondott a munkanyelv státuszról, azonban a szerződéseket írre is lefordítják, valamint az Európai Bírósághoz ír nyelven is lehet fordulni. A görög 1981-ben, a spanyol és a portugál 1986-ban, a finn és a svéd 1995-ben az országok csatlakozásával vált az EU hivatalos nyelvivé.

Jelenleg az Európai Uniónak 15 tagállama van, az államnyelvek száma 12 (angol, dán, finn, francia, ír (gael), görög, holland, német, olasz, portugál, spanyol és svéd) azonban általában általában csak 11 hivatalos nyelvről beszélünk az ír nyelv különös helyzete miatt. Belgium, Luxemburg, Ausztria államnyelvei pedig megegyeznek más EU-országokéval. A 15 tagországban összesen mintegy 45 nyelvet, és ezek megszámlálhatatlan dialektusát használják.

(Hivatalos nyelv: amelyet a szervezet a külvilág felé irányuló kommunikációjában használ, dokumentumai ezen a nyelven jelennek meg.)

Munkanyelv: az előkészítés során, a mindennapi munkában, belső megbeszéléseken használt nyelv.)

3. A többnyelvűség elve az Európai Unióban

A nyelv a személyes identitás része, a kultúra hordozója. Minden ember számára az anyanyelve az egyetlen közvetítő, amelyen a lehető legtökéletesebben képes kifejezni magát. Hátrányba kerülünk anyanyelvüket használókkal szemben, ha nekünk idegen nyelven kell kommunikálni.

Európa olyan térség, melyet nagyfokú kulturális és nyelvi sokféleség jellemez. Az Európai Unió alapító atyjainak egyik célja ezen örökség tiszteletben tartásának és megőrzésének a biztosítása volt. Ezért foglalták bele kezdetől fogva a nyelvi egyenlőség elvét az Unió alapszerződéseibe. E tekintetben az EU különbözik más nemzetközi szervezetektől.

A többnyelvűség az Európai Unióban nagyon magas követelményeket támaszt a szervezet nyelvi közvetítőivel szemben. Az Unió minden polgárának joga van a saját nyelvén információhoz jutni és az Unió szervezeteivel kapcsolatba lépni.

Az EU gyakorlatában a többnyelvűség elve abban áll, hogy a jogszabályszerződéseket a tagállamok polgárainak, nemzeti közigazgatásának, gazdasági szerep-

lőinek és bíróságainak a saját nyelvükön bocsátják rendelkezésére, és biztosítják számukra, hogy ugyancsak a saját nyelvükön fordulhassanak az Unió intézményeihez. Ily módon minden tagállam és az Unió minden polgára egyenlőséget élvez az Unióval történő kommunikációban.

4. A többnyelvűség elve a jogi szövegekben

Az EK Szerződés, az Euratom Szerződés és az EU Szerződés mind a tizenegy hivatalos nyelven hiteles, azaz jogilag egyenértékű. Jelenleg az EK Szerződés 314. cikke rögzíti a szerződések szövegének tekintetében a többnyelvűség elvét. Az EK Szerződés 290. cikke értelmében a Tanácsnak kell határoznia a közösségi intézmények nyelvhasználati rendjéről, amit a Tanács 1958-ban meg is tett az 1. rendelet elfogadásával.

A többnyelvűség elve biztosítja a demokratikus átláthatóságot és a tagállamok polgárainak jogegyenlőségét az EU jogszabályaihoz való hozzáférésben és intézményeivel való kommunikációban. Garantálja a jogbiztonságot is: a tagállamokban közvetlenül alkalmazandó jogszabályokat a különböző nyelveken mind el kell fogadni, hogy azokat minden érdekelt egyenlő feltételek mellett ismerhesse meg.

5. Az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatósága

A Fordítási Főigazgatóság (Directorate General for Translation) a Bizottság szervezeti egységeinek egyike. Belső szolgálat, amely hivatalnoki státuszban lévő fordítók és lektorok valamint szerződéses alvállalkozók által látja el munkáját. Jelenleg a brit származású Neil Kinnock áll a Főigazgatóság élén.

Az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatóságának honlapját a központi uniós honlapról (<http://www.europa.eu.int/>) érhetjük el a legegyszerűbben, majd onnan az intézmények menüpontot választva a Bizottság honlapjára juthatunk, ahol a „főigazgatóságok” és „szolgálatok” linket kijelölve megjelenik előttünk a 36 főigazgatóság és szolgálat.

A Fordítási Főigazgatóság honlapjának minden egyes oldalán megjelenik a készítés éve, ami fontos információt jelent az adatgyűjtők számára. A Fordító Szolgálat minden oldalán fejlécben szerepel az „Europa”, „European Commission” és a „Directorate General for Translation”, tehát könnyedén eljuthatunk ezekre az oldalakra. Hasonlóképpen a megtalálható a honlapon a „What's new? – Site map – Index – About this site – FAQ – Contact – Search Europe” címsor, amely széles körű segítséget nyújt a látogató munkájában. A honlapot használóknak lehetőségük nyílik kapcsolatfelvételre, visszajelzésre, megszólíthatják az általuk kiválasztott témákban illetékes személyeket. Erről az oldalról egy gombnyomással a „Europe Direct” weboldalra érkezhünk, amely egy 1998 óta létező ingyenes szolgáltatás. Célja az Unió állampolgárainak való segítségnyújtás, tájékoztatás. Ezen az oldalon találkozhatunk az Unió információs telefonszámával is, amely a 15 tagállamból díjmentesen hívható. Itt talál-

hatjuk a „What’s new in Europe?” weboldal linkjét, ahol a napi eseményekről tájékozódhatunk.

A Fordítási Főigazgatóság honlapjának áttekintését „linkcsoportok” segítik, amelyek a következők:

- **A Fordítási Főigazgatóság áttekintése**
Itt a szervezet felépítéséről, feladatairól olvashatunk, és a Főigazgatósággal kapcsolatban gyakran feltett kérdésekre adott válaszokat tanulmányozhatjuk. Innen érhető el a tagállamokban működő kirendeltségek listája és a kapcsolattartók e-mail címét is megtaláljuk.
- **Az EU bővítése**
A tagjelölt országok csatlakozásával a hivatalos nyelvek száma is gyarapodik, ezen országok számára is értékes információkat nyújt az oldal, kezdve az uniós szakzsargonról a pályázatok elbírálásán át az „Eurostat” honlapig. De a majdani tagállamokról is rövidebb ismertetőt olvashat az érdeklődő.
- **Munkalehetőség a Fordítási Főigazgatóságnál**
Szerződéses munkavállalóként, szabadúszóként és gyakornokként is vállalhatunk munkát a Főigazgatóságnál.
- **Aktuális információk és sajtóközlemények**

A Bizottság Fordítási Főigazgatóságával kapcsolatos tanulmányok is letölthetők a Főigazgatóság főoldaláról, mint például a „Többnyelvűség és fordítás”, „Fordítás és tolmácsolás”, „Segédeszközök és a munka menete” címűek.

5.1. Az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatóságának felépítése

Az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatósága a világ legnagyobb nyelvi szolgáltató szervezete, amely évente körülbelül 1,2 millió oldalnyi dokumentumot ültet át az EU hivatalos nyelveire (a lefordított oldalak száma 2001-ben 1 268 255 oldal volt). A munka ötödét külsősökre bízzák (2001-ben 1 013 814 oldalt „házon belül”, 254 441 oldalt külsősök fordítottak). Az elvégzendő munkamennyiség évről évre nő, hisz a Bizottság hatásköre is állandóan bővül.

A Fordítási Főigazgatóság a mintegy 1200 főállású fordítón kívül kb. 100 nyelvészt és hivatalnokot, valamint körülbelül 500 titkárt illetve titkárnőt és szakmai asszisztenst alkalmaz. Az Európai Bizottság húszezer főből álló személyzetének nyolc százaléka a fordítói részlegben dolgozik.

2. táblázat
A fordítók száma 2002-ben

Német	154
Francia	149
Angol	132
Spanyol	102
Olasz	97
Portugál	94
Görög	93
Holland	92
Dán	88
Svéd	85
Finn	84
Összesen	1170

(Forrás: Császár R., Vass R. 2002)

Szervezetileg a Főigazgatóság két igazgatóságra oszlik; a „logisztikai referatúrák” elsősorban igazgatási és szervezési feladatokat látnak el, ezen kívül foglalkoznak még a fordítók továbbképzésével illetve szabadúszók szerződtetésével is. A Fordítási Igazgatóság hat (A, B, C, D, E, F, G) szakosztályra tagolódik, és ezek mindegyike közösségi politikát foglal magába. Négy szakosztály székhelye Brüsszelben, kettő Luxemburgban található. Minden szakosztály 11 referatúrából áll, ugyanis minden hivatalos nyelv önálló referatúrával rendelkezik.

5.2. Az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatóságának feladatai

Minden olyan szöveget lefordítanak, amelyre a Bizottságnak saját használatra vagy a kifelé történő kommunikációjában valamely más nyelven szüksége van. A kifelé történő kommunikáció a polgárokkal, vállalatokkal, városokkal, községekkel, régiókkal és tagországokkal, illetve az EU szerveivel és intézményeivel folytatott kommunikációt jelenti, de kapcsolatban áll nemzetközi szervezetekkel és több nem uniós országgal is.

Dokumentumok széles skáláját fordítja a Főigazgatóság: rendeleteket, irányelveket, jogszabálytervezeteket és javaslatokat, nemzetközi egyezményeket, politikusok beszédeit, a Bizottság különféle tevékenységi területeiről beszámolókat, az Európai Parlamenttől érkező kérdésekre adott válaszokat, különféle szervekkel folytatott levelezéseket, sajtóközleményeket, költségvetési tanulmányokat, jegyzőkönyvet a különböző ülésekről, a Hivatalos Kiadványok Hivatala által a nyilvánosság számára közzétett különböző témákban készített publikációkat, reklám- és propagandaanyagokat stb.

A Fordítási Főigazgatóság az Európai Unió bármely 11 hivatalos nyelvéről illetve nyelvére fordít. A kiindulási nyelveket vizsgálva a legtöbbit angolról fordítanak, ezt a francia követi, míg a Bizottság harmadik leggyakrabban használt

nyelve, a német messze elmarad e két nyelv mögött. A célnyelv – amelyikre a fordítás történik – oldaláról nézve a sorrend már valamelyest változik, ugyanis a német kissé megelőzi a franciát és az angolt.

3. táblázat

A fordítandó dokumentumok oldalszáma kiindulási és célnyelvek szerint 2001-ben

	Forrásnyelv	%	Célnyelv	%
Angol	720 142	56,8	147 401	11,6
Francia	378 450	29,8	160 606	12,7
Német	54 594	4,3	164 240	13,0
Olasz	25 481	2,0	106 078	8,4
Spanyol	20 607	1,6	112 226	8,9
Holland	19 601	1,5	100 998	8,0
Görög	13 946	1,1	98 490	7,8
Svéd	9 150	0,7	91 473	7,2
Portugál	8 396	0,7	98 976	7,8
Dán	7 648	0,6	93 257	7,4
Finn	7 177	0,3	90 373	7,1
Egyéb	3 126	0,3	4 137	0,3
Összesen	1 268 255	100,0	1 268 255	100,0

(Forrás: Császár R., Vass R. 2002)

A munka javát a fordítók otthon végzik. Azokat a megbízásokat, amelyek se nem bizalmasak, se nem sürgősek vagy technikailag nem okoznak különösebb nehézséget, önkéntes fordítók, szabadúszók készítik. A Fordítási Főigazgatóság szerződéses viszonyban áll több fordítóirodával és egyéni vállalkozóval, akik az Európai Unió hivatalos közlönyében időről időre közzétett tendereket elnyerték.

A Fordítási Főigazgatóság nemcsak fordítással foglalkozik, hanem más szolgáltatásokat is nyújt, úgy mint eredeti szövegek összefoglalása vagy a nyelvi segédeszközök és elektronikus dokumentációs rendszerek fejlesztése, amely a fordítókön kívül a Bizottság összes tagjának rendelkezésére áll (pl.: az EURO-DICATOM terminológiai adatbank, a CELEX). A Főigazgatóság egyéb feladatai közé tartozik:

- a szabadúszó fordítók szakmai támogatása és az uniós szakzsargon alkalmazásában való segítségnyújtás,
- az Unió terminológiájával kapcsolatos kérdések megválaszolása,
- kapcsolattartás és kapcsolatápolás a felsőoktatási és fordító intézményekkel valamint a fordítók szakmai szervezeteivel,
- információ- és tapasztalatcsere céljából kapcsolattartás a minisztériumokkal és hivatalokkal.

Az intézmény szolgáltatásait bármely főigazgatóság és a Bizottság más szolgálatai is igénybe vehetik. (A Fordítási Főigazgatóság, mivel a Bizottság belső szolgálatai közé tartozik, magánszemélyek és vállalatok részére nem vállal fordítást.)

Az Európai Bizottság fordítási kiadásai 2001-ben 220 millió eurót tett ki. Ez az összeg európai uniós polgáronként 0,58 • *t jelent. Ezzel szemben a teljes uniós fordítási és tolmácsolási költségek évi 800 millió euróra rúgnak, tehát a „nyelvi adó” 2 • •

A 90-es évek eleje óta a Fordítási Főigazgatóság kirendeltségeket állít fel egyes tagállamokban, amelyek összekötő kapocsként működnek a Fordítási Főigazgatóság brüsszeli illetve luxemburgi székhelye között. Ilyen kirendeltség található Athénban, Berlinben, Koppenhágában, Helsinkiben, Lisszabonban, Madridban, Milánóban, Stockholmban és Bécsben.

5.3. A fordítók által használt segédeszközök

Az EURODICAUTOM (Europe dictionnaire automatique) adatbank kb. 6,5 millió kifejezéssel és definícióval valamint 300 000 rövidítéssel a világ legnagyobb terminológiai adatbankja, amelyet az Unió szervei folyamatosan bővítenek és frissítenek. A kifejezéseket a 11 hivatalos nyelven és latinul lehet megtalálni. Az EURODICAUTOM egy nyilvános adatbank, mindenki számára elérhető. (<http://europa.eu.int/eurodicautom>)

A CELEX az érvényes uniós jog terjedelmes gyűjteménye, amely mindegyik hivatalos nyelven elérhető. (<http://europa.eu.int/celex>)

Az SdTVista a leggyakrabban használt adatbank, egy elektronikus archívum, amely a Fordítási Főigazgatóság által lefordított összes dokumentumot tartalmazza.

Brüsszelben és Luxemburgban is könyvtárak és információs pontok állnak a fordítók rendelkezésére, ahol általános és szakszótárakkal, enciklopédiákkal, lexikonokkal, szakfolyóiratokkal könnyíthetik munkájukat. A hagyományos könyvtárak mellett a fordítók virtuális könyvtárakat is használhatnak.

Systran – a gépi fordítás

Ez a rendszer óránként 2000 oldal nyersfordítására alkalmas. Minden uniós hivatalnoknak elérhetősege van a rendszerhez, a kért fordítás néhány perc leforgása alatt eljut hozzájuk az Internet segítségével.

A következő nyelvkombinációkat lehet alkalmazni a Systrannal:

Angol -> német, francia, görög, holland, olasz, portugál, spanyol

Francia -> német, angol, holland, olasz, spanyol

Német -> angol, francia

Spanyol -> angol, francia

Görög -> francia

5.4. A Fordítási Főigazgatóság és az Unió kibővítése

Minden valószínűség szerint 2004 májusától 25 tagúvá válik az Európai Unió. Az új országok csatlakozásával számos új hivatalos nyelve lesz a Közösségnek. Azért, hogy az Unió új állampolgárai is megértsék az uniós joganyagot és a szervek tevékenységét, az új hivatalos nyelveket is hasonló módon kezelik majd, mint az eddigi 11 uniós hivatalos nyelvet. Az új nyelvekről illetve nyelvekre történő fordítás és tolmácsolás a tagjelölt országok csatlakozásával azonnal megkezdődik.

Az Európai Unió kibővítésével húsznyelvű lesz a Közösség, sőt a sikeres román és bolgár tárgyalások után az Unió hivatalos nyelveinek száma ismét gyarapodik. Azért, hogy erre felkészüljön, a Fordítási Főigazgatóság nyelvtanfolyamokat szervez, ahol a jelenlegi fordító személyzet az új nyelvek mindegyikével megismerkedhet.

A tagjelölt országokban a fordítók az ottani hatóságok megbízásából már folyamatosan fordítják az ország hivatalos nyelvére az uniós joganyagot, amelyhez a Fordítási Főigazgatóság információt nyújt, képzéseket szervez és terminológiai segítségnyújtást biztosít. A Fordítási Főigazgatóság átalakítását a „Bővítési Munkacsoport” koordinálja.

A saját nyelv használatának jogát az Európai Unió az újonnan csatlakozó tíz országnak is biztosítja. Az összesen húsz hivatalos nyelv már 380-féle (20x19) fordítási-tolmácsolási variációt tesz lehetővé. Elvileg ennyi tolmácsnak kellene tehát dolgoznia például az Európai Parlament Strasbourghban tartott havi plenáris ülésein. A tolmácsolóosztály méretét csökkentheti, hogy újabban az EU intézményeiben – így például az Európai Bizottságban és az Európai Parlamentben egyaránt – bevezették az úgynevezett relényelvek használatát. Így, mondjuk, egy görög képviselő felszólalását először közvetítő, azaz relényelvre, például angolra tolmácsolják, s a többire már e változathoz fordítják tovább. E módszerrel sok tolmácsot és pénzt lehet megspórolni. Bár a tolmács így nem közvetlenül a hallgatóságnak, hanem tolmácsársainak fordít.

A csatlakozás után az unió intézményei kénytelenek lemondani egy eddig fontosnak tartott tolmácsolási alapelvről. Nevezetesen: eddig a tolmácsok csak idegen nyelvről anyanyelvre fordíthattak, a tízek csatlakozásával viszont – az előre látható tolmácsihiány miatt – az új tagok szakemberei már fordíthatnak anyanyelvről idegen nyelvre is, ami persze óhatatlanul a színvonal csökkenését eredményezi (Izsák 2003).

5.5. A Fordítási Főigazgatóság akcióterve

Az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatósága már 1996 óta készül az Unió kibővítésére.

- Erre a célra állították fel a „Bővítési Munkacsoportot”.
- A Fordítási Főigazgatóság a Bővítési Főigazgatósággal közösen segít a csat-

lakozó országok Fordításkoordináló Egységeinek létrehozásában, mely egységek az uniós jogi aktusok lefordításáról gondoskodnak.

- Számos fordító tanulja a csatlakozó országok nyelvét, hogy felkészüljenek a csatlakozás utáni munkára.

A 2002-ben elfogadott akcióterv a következő feladatokat jelöli meg:

- A csatlakozó országokban már felépített terminológiai adtabankok átvétele és az új nyelvek felvétele az Európai Unió „EURODICATOM – adatbankjába”.
- Az igazgatási rendszer és a munkafolyamatok átalakítása az új nyelvekre történő felkészülést szem előtt tartva.
- A csatlakozó országokból rendszeresen Brüsszelbe érkező megfigyelőknek pénzügyi és nyelvi segítségnyújtása a kötelező érvényű jogi aktusok feldolgozásához.
- Az új fordító- és hivatalnokszemélyzet felállítása.

Az akciótervet a csatlakozási tárgyalásokkal összhangban rendszeresen módosítják illetve átdolgozzák.

A Fordítási Főigazgatóság Bővítési Munkacsoportjának tagjai: *Jesús Martínez* áll a Munkacsoport élén, aki egyben a spanyol referatúra vezetője Brüsszelben. *Bruno Libert* a szintén brüsszeli székhelyű francia referatúra vezetője. *Ewa Rossing* a Bizottság svéd referatúrájának vezetője, amely Luxemburgban tevékenykedik. *Georgia Drossou*, görög fordító, a Fordítási Főigazgatóság Információs és Kommunikációs Egységének munkatársa Luxemburgban.

6. A Fordításkoordináló Egység működése és feladatai

Az Európai Integrációs Kabinet állásfoglalásának megfelelően az Európai Unióhoz történő csatlakozásra való felkészüléssel és a jogharmonizációval összefüggő fordítási tevékenység koordinálása és általános technikai felügyelete az Igazságügyi Minisztérium feladatai közé került. Ezért 1997 júliusában létrejött a Fordításkoordináló Egység. Kormányrendelet is előírja: „az igazságügy-miniszter hangolja össze az Európai Közösségek jogszabályainak magyar nyelvre történő lefordítását” (az igazságügy-miniszter feladat- és hatásköréről szóló 157/1998. (IX. 30.) Korm. rend.). Az Egység az Igazságügyi Minisztérium Európai Közösségi Jogi Főosztályának felügyelete alatt működik. A Fordításkoordináló Egység a közigazgatási szervektől érkező fordítási igények összegyűjtését, fordításra, lektorálásra kiadását, a folyamat adminisztrációját végzi. Az Egység keretében működő jogi-nyelvi szerkesztőség végzi az elkészült fordítások végső ellenőrzését, terminológiai egységesítését.

6.1. Hozzáférés a fordításokhoz – Az európai közösségi jogszabályok magyar nyelvű fordításainak adatbázisa

Az európai közösségi és uniós jogi aktusok lefordított anyagának feldolgozására a Fordításkoordináló Egység adatbázist fejlesztett ki. Ebből egyrészt figyelemmel kísérhető a fordítások útja, másrészt az összes lényeges adat visszakereshető. A már elkészült fordítások a nyilvántartási rendszer segítségével a Fordításkoordináló Egységen keresztül hozzáférhetők.

Az Internetre felkerült az adatbázisból készült kivonat, amely az adatbázisban tárolt legfontosabb adatokat tartalmazza az összes fordításra vonatkozóan. Az adatbázisban az eligazodást a következő elvek segítik:

- Valamennyi dokumentumot egyértelműen azonosít a jogszabályok egyedi jelölésére használt ún. CELEX szám, amely – egyéb információk mellett – tartalmazza a joganyag számát és az évszámot négy számjegy terjedelemben.
- Az adatbázis azokat a jogszabályokat és egyéb jogi aktusokat tartalmazza, amelyek fordítása a Fordításkoordináló Egység keretében, illetve irányítása mellett zajlik. Az olyan jogszabályok esetében azonban, amelyek fordítása még semmilyen lektoráláson nem ment keresztül, csak az angol cím jelenik meg.
- Az adatbázis a szakmailag lektorált, illetve a jogilag lektorált fordítások esetében tartalmazza a fordítások szövegét is. A honlapról letölthető (mind a szakmailag, mind a jogilag lektorált) szövegeket az egyes közösségi intézményeknek még jóvá kell hagyniuk az Európai Unió Hivatalos Lapjában való megjelenés előtt.
- Azokat a fordításokat, melyek szövege nem található meg ebben a kivonatban, a Fordításkoordináló Egységtől lehet kérni, mely a minőség ellenőrzése után dönt annak megküldhetőségéről.

6.2. Terminológiai egységesség

A jó minőségű fordítást az általános fordítási-technikai, nyelvi és formai elvárások mint alapkövetelmények betartásán túl a terminológiai egységesség jellemzi. Ennek eléréséhez a Fordításkoordináló Egység igyekszik minél több eszközzel a fordítók és a lektorok segítségére lenni.

1998 őszén készült el a Jogszabályok Formája (Form of Acts) angol–magyar kétnyelvű változata, ami egy olyan közösségi kézikönyv alapján készült, amelynek célja a közösségi jogi szövegeknek a Közösség hivatalos nyelvein való véglegesítésének összehangolása. A Jogszabályok Formája tartalmazza a különböző jogszabály-típusok, jogi aktusok általánosan előforduló szövegrészeit angol és francia nyelven.

Ezenfelül a Fordításkoordináló Egység a korábbi fordítási projektekhez készített egy Útmutatót, amely nemcsak terminológiai, hanem formai és fordí-

tás-szervezési elvárásokat is megfogalmaz. A fordítási projekt folyamán egységesítésre kerülő fogalmak, rövidítések és szerkesztési tanácsok rögzítése céljából az Útmutatót az Egység folyamatosan fejleszti, frissíti.

7. Hogyan lehet valaki fordító az Európai Uniónál?

Az Európai Unió intézményeiben a fordítói állásokra rendszerint nyílt verseny-eljárás útján történik a munkatársak felvétele, bár eltérő kiválasztási eljárásokon kell átesniük a meghatározott időre felvett és a kisegítő alkalmazottaknak. A pályázati felhívást mindig az Európai Közösségek Hivatalos Lapjában (Official Journal of the European Communities) teszik közzé. Minden verseny-eljárás különböző, mivel a felvételi követelmények és a vizsgafeladatok tartalma a pillanatnyi igényektől függenek.

Jelenleg minden intézmény széles körű autonómiát élvez a versenyeljárások szervezése terén, bár időnként intézményközi közös versenyeljárásokra is sor kerül. Tervezik azonban egy Intézményközi Munkaerő-felvételi Iroda létrehozását a felvételi követelmények és pályázati kiírások harmonizálása érdekében.

7.1. Felvételi követelmények

Az általános pályázati feltételek ugyanazok, amelyek az Unió minden tisztviselőjére érvényesek:

- *állampolgárság* a Közösségek valamely tagállamában;
- a jelentkező helyzete a *sorkatonai szolgálatra* vonatkozó törvényeknek megfelelően rendezett;
- hatósági *erkölcsi* bizonyítvány;
- az Európai Unió egy vagy két *hivatalos nyelvének* alapos ismerete és egy további hivatalos nyelv kielégítő ismerete.

A fordítói pályázatok speciális feltételei gyakran változnak, de mindig szerepelnek közöttük a következők:

- *végzettség, diplomák*: befejezett egyetemi tanulmányok, nem feltétlenül nyelvi-nyelvészeti területen; ennek hiányában esetenként elfogadják az egyenértékű szakmai gyakorlatot;
- *nyelvismeret*: a célnyelvnek (annak a nyelvnek, amelyre a fordító fordítani fog) anyanyelvi szintű ismerete; az Európai Unió legalább még egy hivatalos nyelvének alapos ismerete; más hivatalos nyelvek jó ismerete;
- nyelvi területen szerzett *szakmai gyakorlat*: a megkívánt gyakorlati idő függ többek között az ellátandó munkakör szintjétől (a pályakezdő beosztások esetében nem feltétlenül elvárás a szakmai gyakorlat), és a pillanatnyi szükségletektől;
- *korhatár*: változó, de többnyire 45 év.

A tisztviselőként történő alkalmazáshoz ezen túlmenően szükséges:

- a versenyeljáráson való sikeres részvétel,
- a fizikai alkalmassági feltételeknek való megfelelés.

Minden versenyeljárását valamely meghatározott célnyelvre irányulóan szerveznek meg.

7.2. A felvételi versenyvizsga

Az Unió toborzási politikájának célja, hogy a Bizottság számára a lehető leg-
rátermettebb, legképzettebb tisztviselőket biztosítsa a lehető legszélesebb és
legkiegyensúlyozottabb földrajzi bázisról, az EU tagországainak polgárai közül.
A tisztviselők kiválasztásában kizárólag a fenti hatékonysági szempontok kap-
hatnak szerepet, faji, nemi hovatartozásra, politikai vagy vallási meggyőződésre
és családi állapotra való tekintet nélkül (Császár és Vass 2002).

A versenyvizsgának két típusát különböztetjük meg:

- *külső versenyvizsga*: olyan versenyvizsga, amelyben a megüresedett pozíció-
kat külső pályázókkal töltik be. Egyik fajtája az általános pályázati és fel-
vételi eljárás, amelyre az aktuális tagországok bármelyikéből lehet jelent-
kezni, valamint a „bővítési” versenyvizsga, amelyre az egyes bővítési körök
után kerül sor;
- *belső versenyvizsga*: az egyes kategóriák közti átjárhatóságot biztosítja hivatal-
nokok számára, ekkor a megüresedett pozíciókat a belső pályázókkal töltik
be.

Azok a pályázók, akik formailag és tartalmilag teljesítik a felvételi kiírásban
megjelölt feltételeket, egy három feladatcsoportból álló szűrővizsgát tehetnek.
A sikeres szűrővizsgát követi az írásbeli, majd a szóbeli vizsga, az interjú. Az
írásbeli vizsga első fordulóján az Európai Unióval kapcsolatos feleletválasztós
kérdések és fordítási gyakorlatok szerepelnek. A fordításhoz a jelentkezőnek
két idegen nyelvet kell választani, és azokat ismerete alapossága szerint rang-
sorolni. Az első fordítási feladatban az első idegen nyelvről kell az anyanyelvre
fordítani szótár használata nélkül, és ezt követően a pályázónak mindkét ide-
gen nyelvről kell fordítania szótár segítségével. A fordítandó szövegek nem
követelik meg az uniós szakzsargont, a hangsúly a leendő fordítók általános
kifejezőképességén van. A szóbeli vizsga a pályázó és a bizottság közötti beszél-
getésből áll, részben a versenyeljárás célnyelvén, részben a pályázó által meg-
jelölt többi nyelven. Itt az a cél, hogy felmérjék a jelentkező általános művel-
tségét, az Unió működésére vonatkozó ismereteit, és azt, hogy mennyire képes
beilleszkedni a jövőbeli munkakörnyezetébe.

7.3. Gyakornokként a Fordítási Főigazgatóságban

Az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatóság évente két alkalommal öthónapos gyakornoki állást hirdet brüsszeli és luxemburgi irodájába. A jelentkezőkkel szemben támasztott feltétel többek között az, hogy ne legyenek idősebbek harminc évesnél, tanulmányaik befejező szakaszában járjanak, vagy röviddel azok lezárása után jelentkezzenek, és az EU valamely tagállamának állampolgárai legyenek (egyes esetekben tagjelölt országok állampolgárai is felvételt nyerhetnek).

Irodalom

- Császár R., Vass R. 2002. Felvételi versenyvizsga az Európai Bizottság intézményébe. Veszprém: Göttinger Kiadó.
- Etele O. 2002. Fordítás és tolmácsolás az Európai Unióban – BGF Külkereskedelmi Főiskolai Kar D/8830 számú szakdolgozat.
- Horváth I. 2002. Nyelvi jogok és az EU nyelvpolitikája. *Fordítástudomány* IV. évf., 1. szám. 15–47.
- Horváth Z. 2001. Kézikönyv az Európai Unióról. Budapest: Magyar Országgyűlés.
- Izsák N. 2003. Húsznyelvű lesz az EU – Viszlát Babelben. HVG 2003. március 29.
- Szabari K. 1999. Tolmácsolás. Bevezetés a tolmácsolás elméletébe és gyakorlatába. Budapest: Scholastica.
- <http://www.im.hu/fooldal/cikk/cikk.phtml?cikkid=1269>
- <http://www.im.hu/fooldal/cikk/cikk.phtml?cikkid=1270>
- <http://www.im.hu/fooldal/cikk/cikk.phtml?cikkid=1272>
- <http://www.europa.eu.int>
- http://europa.eu.int/translation_enlargement/multilingualism_hu.htm:
- http://europa.eu.int/translation_enlargement/recruitment_hu.htm#recrutement:
- http://europa.eu.int/comm/dgs_de.htm
- http://www.europa.eu.int/comm/dgs/translation/bookshelf/booklet_2002_de.pdf